Київський університет імені Бориса Грінченка

Інститут людини

Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної та навчальної роботи
_____(О. Б. Жильцов)
«21» 01 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Методичні засади роботи з аутичними дітьми»

для студентів

спеціальності	016 Спеціальна освіта (шифр і назва спеціальності (тей))
освітнього рівня	першого (бакалаврського) (назва освітнього рівня, ОКР)
освітньої програми	016.00.01 Логопедія (шифр і назва освітньої програми)
спеціалізації (за наявності)	Психолого-педагогічна допомога дітям з аутизмом (назва спеціалізації)

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Інформаційний лист
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Прот. № 3265/21
(підпис) (прізвище, ініціали)
«____» _____ 2021 р.

Київ – 2021

Розробники:
Максимчук Марія Олександрівна, кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка.
Таран Оксана Петрівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка.

Викладачі:
Максимчук Марія Олександрівна, кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка.
Таран Оксана Петрівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти
Протокол № 1 від 15 січня 2020 року
Завідувач кафедри _____ (О.В. Мартинчук)
(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником освітньої програми Логопедія)
(назва освітньої програми)

15.01.2020 р.
Керівник освітньої програми _____(О.В. Мартинчук)
(підпис)

Робочу програму перевірено
03.02. 2020 р.
Заступник директора/декана _____ (Р.О. Павлюк)
(підпис)

Пролонговано:
на 2020/2021 н.р. _____ Мартинчук О.В. «20» 01 2021 р. Протокол №1
(підпис) (ПІБ)

на 20__ /20__ н.р. _____ (_____), «___»_____20__ р. Протокол №__
(підпис) (ПІБ)

на 20__ /20__ н.р. _____ (_____), «___»_____20__ р. Протокол №__
(підпис) (ПІБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	вибіркова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	4/120	
Курс	3	-
Семестр	6	-
Кількість змістових модулів з розподілом:	4	
Обсяг кредитів	4	-
Обсяг годин, в тому числі:	120	-
Аудиторні	56	-
Модульний контроль	8	-
Семестровий контроль	30	-
Самостійна робота	26	-
Форма семестрового контролю	екзамен	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: сприяти оволодінню системою знань про підходи, методи та методики роботи з дітьми з розладами аутистичного спектра; сприяти опануванню різних технік корекційно-розвивальної роботи з дітьми з РАС у системі спеціальної освіти.

Завдання:

- формувати загальні компетентності: світоглядну, громадянську, комунікативну, міжособистісну, інформаційно-комунікаційну, креативну, аналітичну, самоосвітню;
- формувати фахові компетентності: організаційну, теоретико-методологічну, психолого-педагогічну, методичну, спеціально-педагогічну, спеціально-методичну, медико-біологічну, проектувальну, діагностико-корекційну, консультативну, компетентність у сфері інклюзивного навчання, деонтологічну, а також фахові компетентності для спеціалізації «Психолого-педагогічна допомога дітям з аутизмом» (РАС).

3. Результати навчання за дисципліною:

- знати та розуміти особливості розвитку дітей з РАС;
- знати закономірності та особливості надання корекційно-компенсаторної допомоги дітям з РАС;
- уміти продемонструвати базові знання зі спеціальної психології;
- розуміти особливості порушень мовлення дітей з РАС;
- уміти здійснювати вибір технологій мовленнєвого та когнітивного розвитку дітей раннього, дошкільного і молодшого шкільного віку з

особливими освітніми потребами;
- уміти продемонструвати знання щодо основного змісту, структури, напрямів, специфіки діяльності асистента вчителя з організації та впровадження інклюзивного навчання з урахуванням особливостей його взаємодії з іншими учасниками освітнього процесу в системі інклюзивної освіти;
- уміти організовувати та забезпечувати психолого-педагогічний супровід дітей з РАС в умовах інклюзивного навчання.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи роботи з дітьми з РАС раннього віку							
Тема 1. Теоретичні засади раннього втручання при розладах аутистичного спектра	6	2	2	-	-	-	2
Тема 2. Характеристика методів роботи з дітьми з РАС раннього віку	8	4	-	2	-	-	2
Модульний контроль	2						
Разом	16	6	2	-2	-	-	4
Змістовий модуль 2. Науково-методичні засади роботи з дітьми з РАС дошкільного і молодшого шкільного віку							
Тема 3. Основні напрями формування передумов до шкільного навчання	9	2	4	-	-	-	3
Тема 4. Порівняльний аналіз підходів до подолання проблемної поведінки	9	4	2	-	-	-	3
Тема 5. Порівняльний аналіз методів розвитку соціальної взаємодії та комунікації	11	4	-	4	-	-	3
Модульний контроль	2						
Разом	31	10	6	4	-	-	9
Змістовий модуль 3. Стратегічні напрями корекційно-розвивальної роботи з підлітками, юнаками та дорослими з РАС							

Тема 6. Характеристика методів розвитку комунікативних навичок у підлітків з РАС	7	2	-	2	-	-	3
Тема 7. Подолання проблемної поведінки підлітків з РАС	9	4	2	-	-	-	3
Тема 8. Формування життєвої компетенції осіб з РАС	7	2	-	2	-	-	3
Модульний контроль	2						
Разом	25	8	2	4	-	-	9
Змістовий модуль 4. Основні напрями роботи з сім'ями, які виховують дітей з РАС							
Тема 9. Стратегія роботи з батьками, які виховують дітей з РАС	10	2	2	4	-	-	2
Тема 10. Психолого-педагогічний супровід сиблінгів осіб з РАС	6	2	2	-	-	-	2
Модульний контроль	2						
Разом	18	4	4	4	-	-	4
Семестровий контроль	30						
Усього	120	28	14	14	-	-	26

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1
Теоретико-методологічні основи роботи з дітьми з РАС раннього віку

Тема 1. Теоретичні засади раннього втручання при розладах аутистичного спектра

Сучасні теорії аутизму. Перші прояви РАС та базові діагностичні критерії: класичне та сучасне розуміння. Огляд сучасних методик ранньої діагностики аутизму. Можливості та обмеження методів ранньої діагностики. Прогностична функція ранньої діагностики при РАС.

Ключові слова: розлади аутистичного спектра, рання діагностика аутизму, психологічний діагноз та прогноз.

Рекомендована основна література [1; 2; 3; 4]

Рекомендована додаткова література [1; 12;13;15;18]

Тема 2. Характеристика методів роботи з дітьми з РАС раннього віку

Сімейно-центрований підхід як основа роботи з дітьми з РАС раннього віку. Основні механізми корекційно-розвивального впливу методів раннього втручання, заснованих на ігровій терапії (DIR/Floortime та TheraPlay). Ключові відмінності ігрової діяльності дитини з РАС та ігрової терапії із спеціалістом.

Ідеї структурованості, активного залучення батьків, турботи та виклику – як основа методу TheraPlay. Діагностика рівня функціонального емоційного розвитку в межах підходу DIR/Floortime. Принципи побудови комплексної корекційно-розвивальної програми раннього втручання.
Реалізація принципів роботи з дітьми з РАС раннього віку в інклюзивному освітньому середовищі.
Ключові слова: сімейно-центрований підхід, ігрова діяльність, ігрова терапія, рівні функціонального емоційного розвитку.

Рекомендована основна література [1; 2; 3]
Рекомендована додаткова література [13; 14; 18; 23]

Змістовий модуль 2.
Науково-методичні засади роботи з дітьми з РАС дошкільного і молодшого шкільного віку

Тема 3. Основні напрями формування передумов до шкільного навчання
Проблема підготовки дітей з РАС до шкільного навчання.
Можливості сенсорної інтеграції та нейропсихологічної корекції у формуванні передумов до шкільного навчання. Ідея структурування простору, часу та діяльності, реалізована в межах TEACCH підходу, як основа підготовки до шкільного навчання.
Реалізація принципів формування передумов до шкільного навчання дітей з РАС в інклюзивному освітньому середовищі.
Ключові слова: передумови до шкільного навчання, структуроване навчання, готовність до шкільного навчання.

Рекомендована основна література [2; 3; 4; 6]
Рекомендована додаткова література [2; 3; 17]

Тема 4. Порівняльний аналіз підходів до подолання проблемної поведінки
Діагностика причин проблемної поведінки: сенсорна і поведінкова складові.
Механізми подолання проблемної поведінки, спричиненої дисфункціональністю сенсорних систем: діагностика сенсорного профілю, техніки роботи з сенсорною гіпер-, гіпочутливістю в межах методу сенсорної інтеграції.
Механізми подолання проблемної поведінки, спричиненої поведінковою складовою: функціональний аналіз поведінки, негативні та підкріплюючі стимули, жетонна система, робота з підвищення мотивації до навчання в межах АВА-терапії.
Ідея приєднання до діяльності дитини та розширення цієї діяльності, включення в соціальний контекст – як базова техніка роботи з проблемною поведінкою в межах підходу DIR/Floortime.
Шляхи подолання проблемної поведінки дітей з РАС в інклюзивному освітньому середовищі.

Ключові слова: функціональний аналіз поведінки, сенсорна гіперчутливість, сенсорна гіпочутливість, сенсорна дієта, позитивне і негативне підкріплення.

Рекомендована основна література [1; 5, 6]

Рекомендована додаткова література [2; 3; 23]

Тема 5. Порівняльний аналіз методів розвитку соціальної взаємодії та комунікації

Соціальна взаємодія та комунікація як основні цілі психолого-педагогічного супроводу осіб з РАС протягом усього життя.

Принцип слідування за дитиною, реалізований в межах підходу DIR/Floortime, як основа формування соціальної взаємодії.

Принципи формування комунікативних навичок у дітей з РАС в межах TEACCH-підходу. Можливості та обмеження методів альтернативної комунікації. Організація інклюзивного середовища, відповідно до підходу TEACCH.

Уявлення про альтернативні методи: арт-терапіяю, музичну терапію, каністерапію, іпотерапію, дельфінотерапію, – та механізми їх роботи з дітьми з РАС. Музична терапія з дітьми з РАС.

Шляхи розвитку соціальної взаємодії та комунікації дітей з РАС в інклюзивному освітньому середовищі.

Ключові слова: комунікативні навички, альтернативна комунікація, ігрова терапія, рівні функціонального емоційного розвитку.

Рекомендована основна література [1; 2; 3; 4; 5, 6]

Рекомендована додаткова література [2; 9; 21; 23]

Змістовий модуль 3.
Стратегічні напрями корекційно-розвивальної роботи з підлітками, юнаками та дорослими з РАС

Тема 6. Характеристика методів розвитку комунікативних навичок у підлітків з РАС

Потреби підліткового віку та можливості підлітків з РАС. Групова терапія з однолітками – як метод розвитку комунікативних навичок підлітків з РАС. Принципи та етапи групової терапії, механізми роботи комунікативної групи.

Специфіка застосування методів, заснованих на ігровій терапії (DIR/Floortime та TheraPlay), при роботі з підлітками з РАС.

Ключові слова: підлітковий вік, групова терапія з однолітками, комунікативна група.

Рекомендована основна література [1; 2; 5]

Рекомендована додаткова література [9; 13]

Тема 7. Подолання проблемної поведінки підлітків з РАС
Динаміка основних проявів РАС у підлітковому віці.
Проблемна агресивна поведінка підлітків з РАС: причини та шляхи корекції. Порівняльний аналіз методів роботи з агресивною поведінкою (в межах підходів АВА-терапії, сенсорної інтеграції, ТЕАССН)
Проблемна сексуальна поведінка підлітків з РАС: причини та шляхи корекції. Статеве виховання осіб з РАС – як профілактика виникнення проблемної сексуальної поведінки.
Шкільно-центровані інтервенції у роботі з підлітками з РАС: зарубіжний досвід корекційно-розвивальної роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища.
Ключові слова: пубертатний період, агресивна поведінка, сексуальна поведінка, статеве виховання, шкільно-центровані інтервенції.

Рекомендована основна література [2;3;5]
Рекомендована додаткова література [4; 5; 6; 7; 12; 13;14]

Тема 8. Формування життєвої компетенції осіб з РАС
Динаміка основних проявів РАС протягом життя. Виклики і проблеми, що супроводжують юнаків і дорослих з РАС, питання безпеки, дружніх, романтичних та сімейних стосунків. Шляхи організації автономного проживання і життєдіяльності дорослих з РАС.
Базові принципи психолого-педагогічного супроводу дорослих з РАС.
Ключові слова: емоційний інтелект, міжособистісна взаємодія, життєва компетенція.

Рекомендована основна література [1; 2; 3; 5]
Рекомендована додаткова література [12; 14; 21]

Змістовий модуль 4.
Основні напрями роботи з сім'ями, які виховують дітей з РАС

Тема 9. Стратегія роботи з батьками, які виховують дітей з РАС
Стратегії батьківського виховання у сім'ях, що виховують дітей з РАС. Психоемоційний стан батьків дитини з РАС: методики діагностики та корекції. Психоосвітня робота з батьками, які виховують дітей з РАС: теми для обговорення, залежно від віку дитини.
Ключові слова: психоемоційний стан, стиль сімейного виховання, психоосвіта.

Рекомендована основна література [3; 5]
Рекомендована додаткова література [8; 9; 11; 19; 22]

Тема 10. Психолого-педагогічний супровід сиблінгів осіб з РАС
Психологічні особливості сиблінгів осіб з РАС. Особливості стостунків сиблингів у сім'ях з дітьми з РАС, залежно від віку. Навчання ігровій взаємодії між сиблінгами у сіям'ях, що виховують дітей з РАС, – як корекційно-розвивальна стратегія.

Ключові слова: психоемоційний стан, спільна ігрова діяльність, групова терапія

Рекомендована основна література [1; 3]
Рекомендована додаткова література [20]

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	3	3	5	5	4	4	2	2
Відвідування практичних занять	1	1	1	2	2	2	2	2	2
Відвідування семінарських занять	1	1	1	3	3	1	1	2	2
Робота на практичному занятті	10	1	10	2	20	2	20	2	10
Робота на семінарському занятті	10	1	10	3	30	1	10	2	20
Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	3	15	3	15	2	10
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25	1	25
Разом		-	60	-	100	-	77	-	81
Максимальна кількість балів: 318									
Розрахунок коефіцієнта: K = 318/60 = 5,30									

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Змістовий модуль 1.

Теоретико-методологічні основи роботи з дітьми з РАС раннього віку

Тема 1. Теоретичні засади раннього втручання при розладах аутистичного спектра (2 год.)

Завдання:
Ознайомитись з сучасними теоріями, що пояснюють феномен аутизму.
Розкрити одну з сучасних теорій аутизму.
Форма подання: у вигляді таблиці.

Назва, автор теорії	Країна походження	Ключові ідеї

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 2 б.
2. Логічність – 1 б.
3. Здатність до рефлексії – 2 б.

Тема 2. Характеристика методів роботи з дітьми з РАС раннього віку (2 год.)

Завдання:
Ознайомитись з ключовими ідеями методу TheraPlay. Підібрати по 1 прикладу ігрової активності для реалізації кожної ідеї.

Ключова ідея методу TheraPlay	Ігрова активність, що її реалізує
Структурованість	
Активне залучення батьків	
Турбота	
Виклик	

Форма подання: у вигляді таблиці.

Критерії оцінювання:
1. Змістовність – 1 б.
2. Логічність – 1 б.
3. Здатність до аналізу та рефлексії – 2 б.
4. Креативність – 1 б.

Змістовий модуль 2.

Науково-методичні засади роботи з дітьми з РАС дошкільного і молодшого шкільного віку

Тема 3. Основні напрями формування передумов до шкільного навчання (3 год.)

Завдання:

Складіть візуальний розклад свого дня, спираючись на ключові ідеї TEACCH-підходу.

Форма подання: у вигляді схематичних зображень, аплікації.

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 2 б.

2. Креативність – 1 б.

3. Структурованість – 2 б.

Тема 4. Порівняльний аналіз підходів до подолання проблемної поведінки (3 год.)

Завдання:

Проведіть діагностику функціонування сенсорних систем дитини дошкільного віку з РАС. Як результати діагностики пояснюють проблемну поведінку дитини? Складіть сенсорну дієту на основі результатів цієї діагностики, з метою подолання проблемної поведінки дитини.

Час доби	Сенсорні активності
Ранок	
День	
Вечір	
Сенсорні перерви	

Форма подання: у вигляді таблиці.

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 2 б.
2. Здатність до аналізу та рефлексії – 2 б.
3. Самостійність – 1 б.

Тема 5. Порівняльний аналіз методів розвитку соціальної взаємодії та комунікації (3 год.)

Завдання:

Проведіть спостереження за дитиною дошкільного віку з РАС та здійсніть діагностику рівнів її функціонального емоційного розвитку за методикою DIR/Floortime. Результати опишіть в таблиці.

Рівень функціонального емоційного розвитку	Поведінкові прояви
Саморегуляція та інтерес до світу	
Контакт і спілкування	
Довільність і двостороння комунікація	
Вирішення соціальних задач, регуляція настрою і самосвідомість	
Формування символів, використання слів і понять	

Емоційне мислення, логіка і почуття реальності	

Форма подання: у вигляді таблиці.

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 2 б.
2. Здатність до аналізу та рефлексії – 2 б.
3. Самостійність – 1 б.

Змістовий модуль 3.

Стратегічні напрями корекційно-розвивальної роботи з підлітками, юнаками та дорослими з РАС

Тема 6. Характеристика методів розвитку комунікативних навичок у підлітків з РАС (3 год)

Завдання:

Ознайомтесь з принципами та етапами роботи групової терапії з однолітками. Наведіть 3 приклади групових активностей і вправ, що можуть бути застосовані в групі.

Форма подання: у вигляді таблиці.

№	Опис вправи	Мета (на що спрямована вправа)
1		
2		
3		

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 2 б.
2. Креативність – 2 б.
3. Самостійність – 1 б

Тема 7. Подолання проблемної поведінки підлітків з РАС (3 год.)

Завдання:

Складіть рекомендації з подолання проблемної агресивної поведінки підлітків з РАС для вчителя інклюзивного класу.

Форма подання: у вигляді вільного опису.

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 2 б.
2. Здатність до аналізу та критичного мислення – 2 б.

3. Самостійність – 1 б.

Тема 8. Формування життєвої компетенції осіб з РАС (3 год.)

Перегляньте фільм «Темпл Грандін». Проаналізуйте труднощі, з якими стикається героїня фільму в дорослому житті, а також шляхи подолання цих труднощів.

Форма подання: у вигляді таблиці.

№	Труднощі	Шляхи подолання
1		
2		
3		
…		

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 2 б.
2. Здатність до аналізу та критичного мислення – 2 б.
3. Самостійність – 1 б.

Змістовий модуль 4.

Основні напрями роботи з сім'ями, які виховують дітей з РАС

Тема 9. Стратегія роботи з батьками, що виховують дітей з РАС (2 год.)

Завдання:

Охарактеризуйте один з методів групової роботи з батьками, визначте його специфіку, функції та результати, обґрунтуйте вашу думку, вкажіть використані джерела (ресурси).

Форма подання: у вигляді таблиці або структурованого опису.

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 2 б.
2. Здатність до аналізу та критичного мислення – 2 б.
3. Самостійність – 1 б.

Тема 10. Психолого-педагогічний супровід сиблінгів осіб з РАС (2 год.)

Завдання:

Перегляньте фільм «Людина дощу» та проаналізуйте психологічні особливості героя Чарльза Беббіта. Який вплив на формування цих особливостей здійснила наявність розладів аутистичного спектра у його брата?

Форма подання: у вигляді вільного опису.

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 2 б.
2. Логічність – 1 б.
3. Самостійність – 1 б.
4. Креативність – 1 б.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

№ МКР	Форма проведення	Критерії оцінювання	Кількість балів
МКР 1	Письмова форма; виконання теоретичного завдання	1. Здатність продемонструвати теоретичні знання змісту модуля	20 балів
		2. Грамотність письмового мовлення	5 балів
МКР 2	Письмова форма; виконання практичного завдання	1. Здатність продемонструвати теоретичні знання змісту модуля	10 балів
		2. Здатність до використання теоретичних знань про методи корекційно-розвивальної роботи з дітьми з РАС при розв’язанні практичних завдань	10 балів
		3. Грамотність письмового мовлення	5 балів
МКР 3	Письмова форма; виконання практичного завдання	1. Здатність продемонструвати теоретичні знання змісту модуля	10 балів
		2. Здатність до використання теоретичних знань про вікові особливості РАС при розв’язанні практичних завдань	10 балів
		3. Грамотність письмового мовлення	5 балів

МКР 4	Письмова форма; виконання теоретичного завдання	1. Здатність продемонструвати теоретичні знання змісту модуля	20 балів
		2. Грамотність письмового мовлення	5 балів

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Семестровий контроль проводиться у вигляді письмового екзамену.

Критерії оцінювання відповіді студента на екзамені:
За перше завдання (теоретичне) – max 15 балів за правильну відповідь, яка демонструє знання і розуміння теоретичного матеріалу.
За друге завдання (аналітичне) – max 15 балів за правильну, розгорнуту відповідь, з наявним аналізом та аргументацією власної позиції щодо змісту питання.

За третє завдання (практичне) – max 10 балів за розгорнуту відповідь, яка на достатньо високому рівні презентує правильність та аргументованість розв'язування психолого-педагогічної задачі.

Максимальна кількість отриманих балів на екзамені – 40.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю.

1. Дайте сучасне визначення розладів аутистичного спектра.
2. Назвіть діагностичні критерії розладів аутистичного спектра за DSM-V.
3. Назвіть відомі вам теорії аутизму. Коротко охарактеризуйте дві на ваш вибір.
4. Охарактеризуйте історію трансформації поняття «аутизм» від перших досліджень до сучасного розуміння.
5. Назвіть відомі вам основні ідеї TEACCH-підходу.
6. Назвіть відомі вам основні поняття теорії Б. Скінера.
7. Назвіть складові функціонального аналізу поведінки.
8. Назвіть відомі вам основні поняття теорії сенсорної інтеграції Дж. Айрес.
9. Назвіть відомі вам основні ідеї підходу DIR/Floortime.
10. Назвіть відомі вам альтернативні підходи та методи допомоги аутичним дітям.
11. Назвіть відомі вам зони організації навчального простору за підходом TEACCH.
12. Розкрийте особливості визначення ознак аутизму Л. Каннером та Г. Аспергером.
13. Проаналізуйте особливості психологічної класифікації типів аутистичних порушень Т. Скрипник та О. Нікольської.
14. Розкрийте особливості пояснення причин аутистичного порушення сучасними науковими підходами (теорія функціонування дзеркальних

нейронів, генетичні теорії, теорії функціонування мозку, теорія метарепрезентацій).

15. Які методи ранньої діагностики ризику формування аутизму вам відомі? У чому переваги та труднощі використання цих методик як превентивного заходу попередження соціальної дезадаптації дітей з аутизмом.
16. Здійсніть огляд методів подолання проблемної поведінки в системі прикладного аналізу поведінки.
17. Охарактеризуйте принципи та прийоми роботи аутичних дітей за програмою TEACCH.
18. Охарактеризуйте методи розвитку комунікації дітей з РАС в межах TEACCH-підходу.
19. Назвіть відомі Вам рівні функціонального емоційного розвитку дитини за підходом DIR/Floortime.
20. Розкрийте можливості та обмеження методу альтернативної комунікації (обмін комунікативними картками та зображеннями).
21. Охарактеризуйте особливості групової терапії з однолітками в системі роботи з аутичними дітьми.
22. Розкрийте наукове підґрунтя та основні інструменти методу сенсорної інтеграції Дж. Айрес.
23. Проаналізуйте методи подолання проблемної поведінки у підході DIR/Floortime.
24. Проаналізуйте методи підкріплення бажаної поведінки у підході АВА.
25. Розкрийте механізми роботи альтернативних методів допомоги дітям з РАС, що засновані на анімалотерапії.
26. Розкрийте специфіку проявів РАС у підлітковому віці.
27. Назвіть базові принципи статевого виховання осіб з РАС.
28. Охарактеризуйте особливості проявів РАС у дорослому віці.
29. Назвіть основні теми психоосвітньої роботи з батьками, які виховують дитину з РАС, залежно від її віку.
30. Охарактеризуйте основні труднощі, з якими стикаються сиблінги осіб з РАС.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	**Оцінка за 100-бальною шкалою**	**Значення оцінки**
A	**90-100** балів	**Відмінно** – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	**82-89** балів	**Дуже добре** – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	**75-81** балів	**Добре** – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	**69-74** балів	**Задовільно** – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для

		подальшого навчання або професійної діяльності
E	**60-68** балів	**Достатньо** – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	**35-59** балів	**Незадовільно з можливістю повторного складання** – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	**1-34** балів	**Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу –** досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична картка дисципліни «Методичні засади роботи з аутичними дітьми»

Разом: **120 год**., лекції – 28 год., практичні заняття – 14 год., семінарські заняття – 14 год., модульний контроль – 8 год**.,** самостійна робота – 26 год.

Модулі	Модуль I.		Модуль II.			Модуль III			Модуль IV	
Назва модуля	Теоретико-методологічні основи роботи з дітьми з РАС раннього віку		Науково-методичні засади роботи з дітьми з РАС дошкільного і молодшого шкільного віку			Стратегічні напрями корекційно-розвивальної роботи з підлітками, юнаками та дорослими з РАС			Основні напрями роботи з сім'ями, які виховують дітей з РАС	
Кількість балів за модуль	60 (балів)		100 (балів)			77 (балів)			81 (балів)	
Лекції	1	2-3	4	5-6	7-8	9	10-11	12	13	14
Теми лекцій	Теоретичні засади раннього втручання при розладах аутистичного спектра	Характеристика методів роботи з дітьми з РАС раннього віку	Основні напрями формування передумов до шкільного навчання	Порівняльний аналіз підходів до подолання проблемної поведінки	Порівняльний аналіз методів розвитку соціальної взаємодії та комунікації	Характеристика методів розвитку комунікативних навичок у підлітків з РАС	Подолання проблемної поведінки підлітків з РАС	Формування життєвої компетенції осіб з РАС	Стратегія роботи з батьками, що виховують дітей з РАС	Психолого-педагогічний супровід сиблінгів осіб з РАС
Бали за лекції	1 бал	2 бала	1 бал	2 бала	2 бала	1 бал	2 бала	1 бал	1 бал	1 бал
Теми практичних та семінарських занять	Теоретичні засади раннього втручання при розладах аутистичного спектра	Характеристика методів роботи з дітьми з РАС раннього віку	Основні напрями формування передумов до шкільного навчання	Порівняльний аналіз підходів до подолання проблемної поведінки	Порівняльний аналіз методів розвитку соціальної взаємодії та комунікації	Характеристика методів розвитку комунікативних навичок у підлітків з РАС	Подолання проблемної поведінки підлітків з РАС	Формування життєвої компетенції осіб з РАС	Стратегія роботи з батьками, що виховують дітей з РАС	Психолого-педагогічний супровід сиблінгів осіб з РАС
Бали за практичні заняття		10+1 балів			20+2 балів	10+1 балів		10+1 балів	20+2 балів	
Бали за семінарські заняття	10+1 балів		20+2 балів	10+1 балів			10+1 балів		10+1 балів	10+1 балів
Самостійна робота	5 (балів)	5 (балів)	5 (балів)	5 (балів)	5 (балів)	5 (балів)	5 (балів)	5 (балів)	5 (балів)	5 (балів)
Види контролю	Модульний контроль 1 (25 балів)		Модульний контроль 2 (25 балів)			Модульний контроль 3 (25 балів)			Модульний контроль 4 (25 балів)	

Всього: 318 бал. К = 318/60= 5,30

8. Рекомендовані джерела

Основна:

1. Гринспен Ст., Уидер С. На ты с аутизмом. Москва: Теревинф, 2016. 512с. https://bookap.info/book/grinspen_na_ty_s_autizmom/
2. Питерс Т. Аутизм: от теоретического понимания к педагогическому воздействию. Владос, 2003. 240с. https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/Piters/_Aut_Index.php
3. Скрипник Т. В. Феноменологія аутизму. Київ: Видавництво "Фенікс", 2010.– 388 с. http://lib.iitta.gov.ua/9001/1/monografiya%20NEW1.pdf
4. Шоплер Э. Поддержка аутичных и отстающих в развитии детей (0-6 лет). Сборник упражнений для специалистов и родителей по программе TEACH. Минск: БелАПДИ «Открытые двери», 1997. 250 с. https://bit.ly/388P0Ic
5. Шрамм Р. Детский аутизм и АВА: АВА (Applaid Behavior Analisis): терапия, основанная на методах прикладного анализа поведения [пер. с англ. З. Измайловой-Камар; науч. ред. С. Анисимова]. Екатиренбург: Рама Паблишинг, 2013. – 208 с. http://yaosobenniy.ru/files/upload/Shramm_Robert._Detskii_aytizm_i_AVA.pdf
6. Як Э., Аквилла П., Саттон Ш. Строим мостики с помощью сенсорной интеграции. Терапия детей с аутизмом. Белая Церковь: Белоцерковская книжная фабрика, 2016. 240 с. https://www.twirpx.com/file/2449258/

Додаткова:

1. Аппе Фр. Введение в психологическую теорию аутизма. Москва: Теревинф, 2006. 216 с. https://www.osoboedetstvo.ru/files/book/file/vvedenie_v_psih_teoriyu_autizma.pdf
2. Айрес Э. Дж. Ребенок и сенсорная интеграция. Понимание скрытых проблем развития. Москва: Теревинф, 2009. 270 с. https://www.twirpx.com/file/1436063/
3. Алвин Дж. Музыкальная терапия для детей с аутизмом. Москва: Теревинф, 2004. 206 с. https://www.you-books.com/book/D-Alvin/Muzykalnaya-terapiya-dlya-detej-s-autizmom
4. Бурлачук Л.Ф., Дубовик М.А. Типология проявлений сексуальности подростков с расстройствами аутистического спектра // Пензенский психологический вестник. 2017. №2(9). С.110-125. doi: 10.17689/psy-2017.2.10 https://cyberleninka.ru/article/n/tipologiya-proyavleniy-seksualnosti-podrostkov-s-rasstroystvami-autisticheskogo-spektra
5. Дубовик М. О. Стратегії статевого виховання підлітків та юнаків з розладами аутистичного спектра. // Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць. / за ред. О. Гаврилова, В. Синьова. Вип. 13. 2019. С. 61-72. ISSN 2413-2578 http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/29552/
6. Дубовик М. О. Особливості психосексуального розвитку підлітків та юнаків з розладами аутистичного спектра // Теоретичні і прикладні проблеми психології. Вип. 2(37). 2015. С. 61-70. ISSN 2219-2654 http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/27195/
7. Дубовик М. О. Фактори, що пов'язані з поведінковими проявами сексуальності осіб із розладами аутистичного спектра // Проблеми сучасної психології: Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Вип. 30. 2015. С. 173-186. ISSN 2227-6246 http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/27196/
8. Карвасарская Е.Е. Осознанный аутизм, или Мне не хватает свободы…Книга для тех чья жизнь связана с аутичными детьми. – М.: Генезис, 2010. – 400 с. https://www.psychol-ok.ru/lib/karvasarskaya_e/oa/oa_02.html
9. Лютова Е.К., Монина Г.Б. Тренинг ефективного взаимодействия с детьми. – СПб.: Речь, 2000. https://www.klex.ru/fl5
10. Максимова Е. В. Уровни общения. Причины возникновения раннего детского аутизма и его коррекция на основе теории Н. А. Бернштейна. – М.: Издательство

«Диалог-МИФИ», 2008. – 288 с. https://www.maximova.org/files/MaximovaEV_Urovni_obscheniya.pdf
11. Максимова Н. Ю. Сімейне консультування : навч. посіб. / Н. Ю. Максимова. — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. — 304 с. http://portal.iapm.edu.ua/portal/media/books/4a5429bb-d141-41a2-95ef-156de2e7457e.pdf
12. Марценковский И.А. Очерки детской психиатрии. Аутизм: учебное пособие для специалистов в области охраны психического здоровья детей / Под ред. И.А. Марценковского. Киев: НейроNews, 2014. 280с. https://bit.ly/3a7FlmR
13. Никольская О.С. Дети и подростки с аутизмом : психол. Сопровождение. Москва: Теревинф, 2005. 220 с.
14. Сансон П. Психопедагогика и аутизм: опыт работы с детьми и взрослыми. - М. : Теревинф, 2006. - 207 с. https://www.osoboedetstvo.ru/book/psihopedagogika-i-autizm-opyt-raboty-s-detmi-i-vzroslymi-0
15. Семенович А.В. Нейропсихологическая диагностика и коррекция в дестком возрасте. Москва: Академия, 2002, 232 с. https://www.booksmed.com/psixiatriya-psixologiya/119-nejropsixologicheskaya-diagnostika-i-korrekciya.html
16. Скрипник Т. В. Сенсорна інтеграція як підґрунтя цілісного розвитку дітей з аутизмом. // Особлива дитина: навчання і виховання. Вип. 80(4). 2016. С. 24-31. http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/18738/
17. Скрипник Т.В. Моделювання шкільної ситуації як засіб підготовки до навчання дітей з аутизмом: навчально-методичний посібник. – К.: Психологічна думка. – 2008. – 104 с.
18. Сухіна І., Риндер І., Скрипник Т. Психологічна модель раннього втручання для дітей з аутизмом: посібник / І. Сухіна І. Риндер, Т. Скрипник / за ред. Сухіної І.В. – Київ-Чернівці: «Букрек», 2017. – 192 с. http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/26146/1/T_Skrypnyk_PMRVDA_KSPKIO.pdf
19. Таран О.П. Психологічний супровід батьків дітей з розладами аутистичного спектра: проблеми та перспективи / Таран, Оксана Петрівна Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова . Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Зб. наукових праць. 2016. с. 291-296. http://elibrary.kubg.edu.ua/18433/
20. Харрис С. Л. Сиблинги аутичных детей. Руководство для семей / пер. с англ. Э. Л. Федотовой // Аутизм и нарушения развития. - 2007. – № 1. – С. 20-27 ; № 2. - С. 10-31 ; № 3. – С. 11-21 ; № 4. – С. 21-31.
21. Чуприков А.П., Хворова Г.М. Розлади спектра аутизму: медична та психолого-педагогічна допомога. Львів: Мс, 2012. 184 с.
22. Эйдемиллер Э. Г., Юстицкис В. Психология и психотерапия семьи. 4-е издание . Санкт-Петербург: Питер, 2008. 672с. https://klex.ru/9cf
23. Янушко Е. А. Игры с аутичным ребёнком. Установление контакта, способы взаимодействия, развития речи, психотерапия. Москва: Теревинф, 2004. 136 с.
24. Hénault I., Attwood T. The sexual profile of adults with Asperger's syndrome: The need for support and intervention // Asperger's syndrome and sexuality: From adolescence through adulthood. 2006. P. 183–192.
25. Urbano M. Relationships, Sexuality, and Intimacy in Autism Spectrum Disorders / Michael Fitzgerald (Ed.) // Recent Advances in Autism Spectrum Disorders. 2013. Vol. 1. P. 427–450.

9. Додаткові ресурси (за наявності)

https://www.koob.ru/
https://bibl22.ru/spiskiliter/difectology/autizm.html
https://neurocorrection.com.ua/psikhologicheskoe-soprovozhdenie-autizma/item/153-chto-takoe-tich-teacch

ДОДАТОК

ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Теоретико-методологічні основи роботи з дітьми з РАС раннього віку

Семінар 1. Теоретичні засади раннього втручання при розладах аутистичного спектра

План заняття

І. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Методичні засади діагностики РАС у дітей раннього віку.
2. Методичні засади корекції РАС у дітей раннього віку.
3. Проблеми діагностики та корекції РАС у дітей раннього віку.

ІІ. Перевірка виконання самостійної роботи

Рекомендована основна література [2; 3; 4]

Рекомендована додаткова література [1; 10; 12; 15;18]

Практичне 1. Характеристика методів роботи з дітьми з РАС раннього віку (2 години)

План заняття

І. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Аналіз теорії Максимової К.В. щодо причин виникнення РАС та їх корекції. https://www.maximova.org/files/MaximovaEV_Urovni_obscheniya.pdf
2. Методи корекції моторики при РАС у дітей раннього віку.
3. Методи корекції емоційно-вольової сфери при РАС у дітей раннього віку.

ІІ. Перевірка виконання самостійної роботи

Рекомендована основна література [3;4;6]

Рекомендована додаткова література [10; 15; 23]

Змістовий модуль 2.
Науково-методичні засади роботи з дітьми з РАС дошкільного і молодшого шкільного віку

Семінар 2-3. Основні напрями формування передумов до шкільного навчання (4 години)

План заняття

І. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Методичні засади залучення дитини з РАС дошкільного віку до освітнього.
2. Критерії психологічної готовності до школи та можливі труднощі у навчанні дітей з РАС.
3. Моделювання шкільної ситуації як засіб підготовки до навчання дітей з

РАС.
4. Організація інклюзивного середовища, відповідно до підходу TEACCH.

II. Перевірка виконання самостійної роботи

Рекомендована основна література [2; 3;4; 6]

Рекомендована додаткова література [2;14;17;21]

Семінар 4. Порівняльний аналіз підходів до подолання проблемної поведінки (2 години)

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Роль та особистість фахівця при подоланні проблемної поведінки.
2. Переваги та недоліки методу АВА.
3. Методи встановлення норм та правил в житті дитини з РАС.

II. Перевірка виконання самостійної роботи

Рекомендована основна література [3; 5]

Рекомендована додаткова література [8; 12; 14; 22]

Практичне 2-3. Порівняльний аналіз методів розвитку соціальної взаємодії та комунікації (4 години)

План заняття

I. Теоретична частина.

1. Сутність системної корекційно-розвивальної роботи в умовах інтеграційних таборів для сімей що виховують дітей з РАС.
2. Роль та особистість фахівця.
3. Методичні засади супроводу дитини з РАС.

II. Практична частина.

4. Відпрацювання методів ігрової, арт та кінезотерапії.

III. Перевірка виконання самостійної роботи

Рекомендована основна література [3]

Рекомендована додаткова література [9; 21; 23]

Змістовий модуль 3.
Стратегічні напрями корекційно-розвивальної роботи з підлітками, юнаками та дорослими з РАС

Практичне 4. Характеристика методів розвитку комунікативних навичок у підлітків з РАС (2 години)

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Проблеми підлітків з РАС.
2. Методичні засади роботи з підлітками з РАС.
3. Формування навичок самообслуговування.

II. Практична частина.

4. Відпрацювання методів ігрової та арттерапії.

III. Перевірка виконання самостійної роботи

Рекомендована основна література [1; 2; 3]

Рекомендована додаткова література [4;13; 14]

Семінар 5. Подолання проблемної поведінки підлітків з РАС (2 години)

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Прояви агресивної поведінки та їх причини у підлітків з РАС.
2. Проблеми розвитку мотиваційної та емоційно-вольової сфери підлітків з РАС.
3. Методичні засади подолання проблемної поведінки у підлітків з РАС

II. Практична частина.

4. Відпрацювання методів зняття емоційної напруги.

III. Перевірка виконання самостійної роботи

Рекомендована основна література [1;2]

Рекомендована додаткова література [9; 12; 21]

Практичне 5. Формування життєвої компетенції осіб з РАС (2 години).

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Методичні засади формування навичок самообслуговування та життєвої компетентності.

II. Практична частина.

2. Перегляд фільму «Рай океану» (2010р.). https://rezka.ag/films/drama/2717-ray-okeana-2010.html
3. Аналіз психофізіологічних особливостей хлопця.
4. Аналіз взаємодії батька з сином.
5. Аналіз соціальної адаптації хлопця з аутизмом.

III. Перевірка виконання самостійної роботи

Рекомендована основна література [1;2;3]

Рекомендована додаткова література [13; 21]

Змістовий модуль 4.

Основні напрями роботи з сім'ями, які виховують дітей з РАС

Семінар 7. Стратегія роботи з батьками, що виховують дітей з РАС (2 години)

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Принципи групової роботи з батьками аутичних дітей.
2. Методи групової роботи з батьками аутичних дітей.
3. Результати та ефективність групової роботи з батьками аутичних дітей.

II. Перевірка виконання самостійної роботи

Рекомендована основна література [3]

Рекомендована додаткова література [9; 11; 19]

Практичне 6. Стратегія роботи з батьками, що виховують дітей з РАС (4 години)

І. Практична частина.

1. Аналіз фрагменту фільму «Слово на букву А» Серія 1, перший сезон (2016) http://seasonvar.ru/serial-13438-Slovo_na_bukvu_A.html
2. Розроблення структури первинного інтерв'ю батьків аутичної дитини (раннього, дошкільного, старшого шкільного, молодшого шкільного, підліткового, юнацького віку).
3. Аналіз невротичних прояви аутичної дитини та їх чинників.
4. Відпрацювання методів групової роботи з батьками, що виховують дітей з РАС.

ІІ. Перевірка виконання самостійної роботи.

Рекомендована основна література [3]

Рекомендована додаткова література [9; 11; 19; 21; 22]

Семінарське 7. Психолого-педагогічний супровід сиблінгів осіб з РАС (2 години)

І. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Сімейні ролі сім'ї, що виховує аутичну дитини.
2. Аутизм як феномен сімейної системи.
3. Роль сіблегнів в сім'ї, що виховує аутичну дитину.
4. Шляхи психологічної допомоги сіблінгам осіб з РАС.

ІІ. Перевірка виконання самостійної роботи

Рекомендована основна література [1; 3]

Рекомендована додаткова література [19; 20; 22]